

Очевидно, що подолання віддалених наслідків війни вимагає не просто ситуативних рішень, а фундаментальної перебудови соціальної політики України. Це передбачає перехід від стратегії виживання до стратегії гнучкої стійкості, котра має базуватися на спільних діях світових держав та перегляді національних пріоритетів соціального захисту населення. Реформування соціальної сфери при цьому має стати ключовим інструментом її адаптації до можливих нових загроз.

Ефективна відповідь на усі зазначені вище виклики можлива лише за умови інтеграції української системи соціальної політики у глобальні політичні механізми, що дозволить не просто нівелювати наслідки кризи, а й вибудувати якісно нову модель захисту насамперед людського капіталу в повоєнний період. Узгодженість усіх внутрішніх реформ із міжнародними стандартами соціального захисту ЄС є обов'язковою умовою для залучення зовнішніх інвестицій у відновлення України.

Джерела та література

1. Лещук Г., Лещук М. Війна в Україні та її наслідки для світової спільноти. *Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки* : збірник тез III Міжнародної наукової конференції (20-21 квітня 2023 р.). Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2023. С. 74–76.

2. Сек'юритизація державної політики та суспільства в Україні. Центр Разумкова. Київ, 2025. 80 с.

3. Суспільство, трансформоване війною: аналіт. доп. / Потапенко В., Павленко І., Тищенко Ю. та ін. К.: НІСД, 2025. 79 с.

4. Що таке «Допомога» і як проєкт може допомогти переселенцям. URL: <https://bf.diiia.gov.ua/articles/shcho-take-proiekt-iedopomoha>

5. В Україні презентували Реєстр пошкодженого та знищеного майна. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/technologies/v-ukraini-prezentuvali-reestr-poshkodzhenogo-ta-znishchenogo-mauna>(дата звернення: 21.03.2026).

6. Turn data into policy. URL: <https://www.datatopolicy.org/navigator/turn-data-into-policy> (дата звернення: 21.03.2026).

УДК 159,98 (075,8) 316,48 (075)

Сівчук П., ст. викладач

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ ЯК ФАКТОР КРИЗИ СОЦІАЛЬНОГО ПОРЯДКУ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА

Анотація. В статті проаналізовано вплив сучасних військових конфліктів на дестабілізацію не тільки глобальної ситуації у світі але і національних суспільств і держав. Розглянуто основні наслідки впливу військових конфліктів на соціально-психологічні проблеми сучасного суспільства. Узагальнено основні фактори турбулентності суспільства.

Ключові слова: конфлікт, турбулентність, глобалізм, насильство, нестабільність, легітимізм, соціальний порядок

Sivchuk P., Sr. Lecturer

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

MILITARY CONFLICT AS A FACTOR OF THE CRISIS OF SOCIAL ORDER: THE SOCIO - PSYCHOLOGICAL COMPONENT

Abstract. The article analyzes the impact of modern military conflicts on the destabilization of not only the global situation in the world but also national societies and states. The main consequences of the impact of military conflicts on the socio-psychological problems of modern society are considered. The main factors of societal turbulence are summarized.

Keywords: conflict, turbulence, globalism, violence, instability, legitimacy, social order.

В умовах кризи системи міжнародної безпеки і деградації глобальних безпекових інститутів, військові конфлікти стають вирішальним фактором досягнення не тільки політичних цілей, але і перебудови всієї системи міжнародних відносин, зміни політичного устрою, дестабілізації внутрішньо-політичного життя держав цілих регіонів, поляризації соціальних процесів, загострення кризових явищ в усіх сферах суспільного життя.

Військові конфлікти дестабілізують соціальне життя, функціонування соціальних інститутів, порушують традиційні моделі управління. Притому нестабільність має тенденцію до розширення і набуває характеру довготривалості. Останні десятиліття характеризуються наростання жорсткого протистояння і протиборства. Спостерігається процес безперервного і безпрецедентного наростання подій і ситуацій, що руйнують соціальні порядки і зв'язки на всіх рівнях соціальної організації.

Наслідки глобалізму стають очевидними і в тому, що великі держави заявляють про своє право поширювати власні інтереси на весь світ, не рахуючись з інтересами інших держав і народів, використовуючи при цьому військову силу, диктат і свавілля.

Міжнародні і міждержавні військові конфлікти легітимізуються, стають нормою вирішення багатьох проблем, при цьому стираються бар'єри для їх розв'язання, а право сильного стає самоочевидною нормою. Змінюється не тільки міжнародний порядок заснований на міжнародному праві чи узгоджених правилах і нормах, змінюється сама архітектура міжнародних відносин.

Намагання легітимізувати військову агресію шляхом нав'язування односторонніх оцінок і дій, диктату і маніпуляцій, без врахування позицій та інтересів протилежної сторони, дискредитації та інформаційного тиску, тільки поглиблюють протиріччя і посилюють протистояння. Маніпулятивна одностороння легітимізація конфлікту не тільки не знижує рівень емоційної напруги громадської думки країни агресора і її жертви, але дуже негативно впливає на внутрішньо-політичну і соціально-психологічну ситуацію держав безпосередньо втягнутих в конфлікт.

Військовий конфлікт дуже часто асоціюється з поведінкою окремих осіб, лідерів держав, політиків, які приймають відповідальні рішення. Але це не зовсім вірно. В такому випадку в кінцевому результаті це був би конфлікт політиків, лідерів, видатних осіб, тощо. Не заперечуючи роль окремих осіб в політиці та історії, ми повинні мати на увазі, що їх можливості явно перебільшені. По-перше самі політики постійно декларують себе захисниками інтересів і потреб держави, яку вони представляють. І це є фактором суспільної свідомості. По-друге, військовий конфлікт є найгострішою формою політичної боротьби, і політичні лідери не можуть це ігнорувати. Вони змушені виступати консолідованим виразником інтересів панівного класу. По третє, в сучасних умовах не існує авторитарних режимів в чистому виді, влада політиків не являється абсолютною, а їх вплив на суспільство є обмеженим, Звинувачення політичних лідерів великих держав в авторитаризмі чи волюнтаризмі є скоріш за все ідеологічним штампом, ніж реальним фактом. Хоча проблема свободи дій лідера і його відповідальності за свої вчинки існує. Тому і використовуються маніпулятивні технології для виправдання і збереження впливу. А причини руйнівних військових конфліктів необхідно шукати в складних соціально-психологічних умовах розвитку сучасного суспільства.

Неоколоніалізм у сучасному вигляді остаточно скинув ліберально-демократичну маску, коли відчув реальну загрозу своєму існуванню і перейшов до використання військової сили, свавілля, шантажу, воєн, цинічної демагогії, тиску і залякування для подолання негативних тенденцій розвитку і відновлення історичної перспективи. Глобальна дестабілізація стає вирішальним фактором уникнення загальної кризи, а військові конфлікти стають інструментом руйнування старого соціального порядку і формування нових засад соціального розвитку.

Соціальна нестабільність призводить до глибоких негативних наслідків, включаючи зростання бідності, безробіття, майнової диференціації, деградації моральних цінностей, що

в свою чергу призводить до руйнування соціальних інститутів, зростання рівня тривожності і стресу, девіантної поведінки, соціальних конфліктів. Світ поступово занурюється в стан невизначеності і хаосу. Наяву варіант реалізації теорії керованого хаосу в дії. Військові конфлікти пришвидшують протікання соціальних процесів, а також наростання негативних тенденцій в свідомості і поведінці індивідів. Масова свідомість стає швидко мінливою, сприятливою до маргіналізації і радикалізації. Швидкі та непередбачувані зміни, дестабілізують традиційні соціальні системи та інститути, роблять малоефективними традиційні моделі соціального життя.

Традиційні моделі управління стають малоефективними, а механізми адаптації втрачають свою функціональність. Фактично ми на порозі нового етапу суспільного розвитку, на етапі так званої нової реальності, або «нової сучасності». Основною ознакою якої є глибинна трансформація суспільства та усіх його складових. Традиційні соціальні інститути, такі як сім'я, держава, освіта, втрачають свою функціональну стійкість і роль агентів соціалізації. Соціалізація особи в суспільстві втрачає свою цілісність, а соціальне життя стабільність.

Викликані військовими конфліктами порушення соціального порядку і глобальної нестабільності провокують складні психологічні наслідки як для окремої особистості, так і суспільства в цілому. При цьому ті наслідки можуть бути як прямими (людські жертви, руйнування, військові дії, тощо), так і опосередковані (зниження рівня життя, криза діяльності соціальних інститутів, порушення каналів соціальної мобільності). Це впливає не тільки на афективну чи емоційно-вольову сфери особистості, але і на стан громадської свідомості взагалі. Внаслідок цього зростає напруженість, нервово-психічні розлади, невпевненість, паніка, порушення відчуття безпеки і довіри, зростають міграційні настрої.

Нестабільність має і соціокультурну складову, внаслідок поширення культури постмодернізму, мультикультуралізму, кризи моральних і ціннісних пріоритетів.

Військовий конфлікт це ризик, але і шанс для досягнення швидких, непростих, болючих, але бажаних змін, і тому використовується в сучасних умовах для досягнення поставлених цілей. Тривалий період поглиблення соціально-політичної нестабільності є небезпечним ризиком для глобального соціального розвитку. Проблема системного ризику, глобальної кризи є однією з пріоритетних проблем сучасних наукових досліджень.

УДК 32.019.5(477)

Ткачук І., д. екон. наук, проф.

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

ІДЕОЛОГІЧНА ОСНОВА КОНЦЕПЦІЇ «МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ»

Анотація. Повномасштабна російсько-українська війна стала каталізатором глибокого переосмислення засад сучасного світового порядку, вказуючи на його структурну нестійкість та обмежену спроможність ефективно реагувати на новітні безпекові виклики. Події останніх років продемонстрували, що існуюча система міжнародних відносин, попри формальну інституційну розвиненість, виявляється недостатньо дієвою у запобіганні агресії, стримуванні ескалації конфліктів та забезпеченні дотримання норм міжнародного права. Водночас спостерігається небезпечна тенденція до утвердження принципу силового домінування у міжнародних відносинах, за якої фактичні можливості держав дедалі частіше переважають над нормативно-правовими відносинами. Це ставить під сумнів фундаментальні засади міжнародного правопорядку та актуалізує дискусію щодо трансформації глобальної системи управління, здатної забезпечити баланс між правом і силою в умовах зростаючої нестабільності. В умовах кризи довіри до державних і міжнародних інститутів національна ідеологія стає тим стрижнем, на якому держава намагається забезпечити свою легітимність та мобілізувати суспільство.

Ключові слова: ідеологія, концепція, публічне управління, інституція, держава.